

पाटबंधारे विकास महामंडळांच्या कार्यक्षेत्रातील
जमजागांचे अखत्यारीत पुर्वोपमाणे मत्स्यव्यवसाय
विभागाने रचण्यात आले.

महाराष्ट्र शासन

शासन निर्णय क्रमांक : मत्स्यावि-1296/14183/सीआर-132/पदुम-13

कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय
विभाग, मंत्रालय विस्तार, मुंबई- 400 032.

दिनांक : 6 एप्रिल, 2000.

- पहा : - 1) शासन निर्णय कृषि व पदुम विभाग क्र. मत्स्यावि 1261/(सीआर-135)/पदुम-13,
दिनांक 29 जून 1995
- 2) महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळ स्थापन करण्याबाबतचा सन 1996 चा महाराष्ट्र
अधिनियम क्र. 15, दि. 4 एप्रिल 1996.
- 3) महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळ अधिनियम 1996 यात सुधारणा करण्याबाबतचा
सन 1997 चा महाराष्ट्र अधिनियम क्र. 11, दि. 13 जानेवारी 1997.
- 4) विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ स्थापन करण्याबाबतचा सन 1997 चा महाराष्ट्र
अधिनियम क्र. 26, दि. 28 एप्रिल 1997.
- 5) तापी खोरे विकास महामंडळ स्थापन करण्याबाबतचा सन 1998 चा महाराष्ट्र
अधिनियम क्र. 4, दि. 6 जानेवारी 1998.
- 6) कांकर पाटबंधारे विकास महामंडळ स्थापन करण्याबाबतचा सन 1998 चा महाराष्ट्र
अधिनियम क्र. 3, दि. 6 जानेवारी 1998.
- 7) गोदावरी मराठवाडा पाटबंधारे विकास महामंडळ स्थापन करण्याबाबतचा सन 1998
चा महाराष्ट्र अधिनियम क्र. 23, दि. 17 ऑगस्ट 1998.
- 8) विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ अधिनियम 1997 यात सुधारणा करण्याबाबतचा
सन 1999 चा महाराष्ट्र अधिनियम क्र. 6, दि. 16 जानेवारी 1999.

प्रस्तावना :-

पाटबंधारे विभागाने बांधलेले पाटबंधारे तलाव मत्स्यव्यवसाय विकासासाठी मत्स्यव्यवसाय विभागाकडे देण्याचे
घोरण 1966 पासून अंमलात होते. स्थानिक सहकारी संस्थांपासून मत्स्यसंवर्धन व विकासासाठी, पर्यायाने, मच्छिमारांना
रोजगार उपलब्ध करून देण्यासाठी मत्स्यव्यवसाय विभागाने या तलावांचा उपयोग करून घेतलेला आहे. त्यासाठी 200
हेक्टरपर्यंत जलक्षेत्र असलेले तलाव स्थानिक मच्छिमारांच्या सहकारी संस्थांना देण्यात येत असत आणि त्यातून मोठे
तलाव लिलावाद्वारे ठेक्याने देण्यात येत असत. तथापि, त्यातही स्थानिक मच्छिमारांना निश्चित स्वरूपात रोजगार मिळू
शकेल याची दक्षता घेण्यात आलेली होती.

दरम्यान विविध विभागीय पाटबंधारे महामंडळांची निर्मिती झाली. त्यावेळी संबंधित पाटबंधारे महामंडळांच्या
नियमानुसार हे सर्व तलाव त्या महामंडळांकडे वगैरे झाले. यामुळे मत्स्यव्यवसाय विभागातर्फे राबविण्यात येणा-या
धोरणाच्या अंमलबजावणीत अडचणी आल्या. परिणामी स्थानिक मच्छिमार व त्यांच्या सहकारी संस्था रोजगारपासून
वंचित आल्या. कारण लहान-मोठे सर्वच तलाव लिलावाने ठेक्याने देण्याची पध्दत पाटबंधारे महामंडळांनी सुरू केली होती.

मत्स्यव्यवसाय विभागापुढील उपरोक्त समस्यांचे निराकरण करण्याच्या दृष्टीने पाटबंधारे महामंडळांच्या
कार्यक्षेत्रात वगैरे झालेले तलाव मत्स्यव्यवसायाच्या अखत्यारीत पुर्वोपमाणे देण्याबाबतचा प्रस्ताव शासन स्तरावर दिर्घ
काल विचाराधीन होता. आता शासनाने या सर्व तलावांचे व्यवस्थापन मत्स्यव्यवसाय विभागाने पूर्ववत देण्याबाबत
खालील प्रमाणे निर्णय घेतलेला आहे.

शासन निर्णय:-

उपरोक्त परिस्थिती विचारात घेता शासनाने आता पुढीलप्रमाणे निर्णय घेतलेला आहे.

1. पुर्वीच्या धोरणानुसार तलावांचा विकास व व्यवस्थापन मत्स्यव्यवसाय विभागाकडेच कायम राहील. जेणेकरून प्राथमिक मत्स्यव्यवसाय सहकारी संस्थांच्या अस्तित्वास बाधा येणार नाही.
2. तलाव ठेक्याने अगर लिलावाने देताना त्याद्वारे मिळणा-या उत्पन्नाचा 50 टक्के भाग पाटबंधारे विभागाला न देता पाटबंधारे विकास महामंडळास देण्यात येईल. तलावाचे व्यवस्थापन इत्यादींसाठीचा लागणारा व्यापक खर्च विचारात घेता एकूण उत्पन्नाच्या 50 टक्के हिस्सा पुर्वीप्रमाणेच या विभागाकडे राहील.
3. बरील व्यवस्था कार्यक्षमपणे अंमलात आणण्याच्या दृष्टीने संबंधित पाटबंधारे विकास महामंडळाच्या अधिनियमात आवश्यक ती दुरुस्ती पाटबंधारे विभागामार्फत तात्काळ करण्यात यावी.

बरील निर्णयानुसार पाटबंधारे महामंडळाकडे वर्ग झालेले सर्व पाटबंधारे तलाव आता या शासन निर्णयाच्या दिनांकापासून ज्या स्थितीत असतील त्याच स्थितीत मत्स्यव्यवसाय विभागाकडे वर्ग झाल्याचे ग्राह्य धरण्यात येईल. अशा रितीने मत्स्यव्यवसाय विभागाकडे वर्ग झालेल्या सर्व तलावांच्या पुढील व्यवस्थापनाची जबाबदारी आयुक्त मत्स्यव्यवसाय यांची राहील.

200 हेक्टर बरील जलक्षेत्र असलेल्या तलावांच्या बाबतीत मत्स्यव्यवसाय विभागाने शासन निर्णय कृषि व पशु विभाग क्रमांक - मत्स्यवि 1261/सौआर-135/पदुम-13 दि. 29.6.95 अन्वये ठरविण्यात आलेले धोरण यापुढेही कायम ठेवण्यात येत आहे. तथापी 200 हेक्टर खालील जलक्षेत्र असलेल्या तलावांच्या बाबतीत पूर्वी प्राथमिक मच्छिमार सहकारी संस्थेच्या कार्यक्षेत्रातील तलाव त्या संस्थेलाच ठेक्याने देण्यात येत असे व जर एखादा तलाव दोन मच्छिमार संस्थेच्या कार्यक्षेत्रात येत असेल तर त्या तलावाचा केवळ त्या दोन संस्थांमध्येच लिलाव करण्यात येत असे. परंतु प्राथमिक मत्स्य सहकारी संस्थांमध्ये मत्स्यव्यवसायाबाबत सध्याची जाणीव निर्माण व्हावी व निकोप स्पर्धा राहावी या दृष्टीने शासनातर्फे 200 हेक्टरखालील जलक्षेत्र असलेल्या तलावांच्या बाबतीतील पूर्वीच्या धोरणात आता खालील प्रमाणे सुधारणा करण्यात येत आहे.

"हा शासन निर्णय अस्तित्वात आल्याच्या दिनांकापासून, 200 हेक्टर खालील जलक्षेत्राच्या तलावांच्या बाबतीत, प्राथमिक मच्छिमार सहकारी संस्थांमध्ये निकोप स्पर्धा वाढीस लागवी यादृष्टीने मत्स्यव्यवसाय अधिका-यांमार्फत लिलाव पध्दती अनुसरण्यात येईल. असे लिलाव तालुक्यातील गावपातळीवरील प्रत्येक तलावाच्या बाबतीत प्कारण्यात येतील व त्यामध्ये फक्त त्या तालुक्यातील सर्व प्राथमिक मत्स्य सहकारी संस्थांनाच सहभागी होता येईल. या लिलावात खाजगी ठेकेदारास भाग घेता येणार नाही".

पाटबंधारे महामंडळाकडून मत्स्यव्यवसाय विभागाकडे वर्ग झालेले सर्व तलाव ठेक्याने देण्याविषयीची पुढील कार्यवाही आयुक्त मत्स्यव्यवसाय यांनी उपरोक्त नमूद केल्याप्रमाणे करावी.

सदर सर्व तलाव आता मत्स्यव्यवसाय विभागाकडे वर्ग झालेले असल्याने, पाटबंधारे महामंडळांनी त्यांच्या नियमात जरूर ती दुरुस्ती तात्काळ करावी. अधिनियमातील दुरुस्तीसाठी काही कालावधी अपरिहार्य आहे व याबाबत संबंधित पाटबंधारे महामंडळांच्या नियमातील तरतुदी स्थगित ठेवण्याबतर्फी अधिसूचना पाटबंधारे विभागाकडून स्वतंत्रपणे निर्गमित करण्यात येईल. तथापी यापुढे कोणत्याही तलावाचा नवीन ठेका करार संबंधित पाटबंधारे महामंडळांनी अतिन कठ नयेत अशा सूचना आयुक्त मत्स्यव्यवसाय तसेच संबंधित महामंडळांनी त्यांच्या क्षेत्रीय अधिका-यांना तात्काळ निर्गमित कराव्यात.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(अ. का. शेख)
सह सचिव, महाराष्ट्र शासन